

Krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību jomas kvalifikācijas eksāmena vērtēšanas vadlīnijas (2022. gada vasara)

Teorētiskā daļa

1. Vaina kā kriminālatbildības nosacījums.

- Vainas definīcija un formas (3 punkti).
- Vaina komplicētos noziedzīgos nodarījumos (3 punkti).
- Nodoms, tā veidi un nozīme vainas noteikšanā (noziedzīga nodarījuma klasificēšana) (3 punkti).

Viens papildu punkts var tikt piešķirts par papildu zināšanu demonstrēšanu jebkurā no komponentēm.

Sagaidāmā atbilde:

- 1. komponente

Vaina ir personas psihiskā attieksme **nodoma vai neuzmanības formā** pret viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību un ar to cēloņsakarīgi saistītajām kaitīgajām sekām. Vaina ir personas psihiskā attieksme pret visām noziedzīga nodarījuma (NN) sastāva objektīvajām pazīmēm (objekts, objektīvā puse). No šīs psihiskās attieksmes ir atkarīga vainas un noziedzīgā nodarījuma klasifikācija, kā arī soda noteikšana. **(1 punkts)**

Vainai ir divas formas : **(tīšs) nodoms un neuzmanība**. Nodoms ir **tiešs vai netiešs**. Neuzmanības veidi: **noziedzīga pašpaļāvība vai noziedzīga nevērība**. Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu aiz neuzmanības, ja persona to izdarījusi aiz noziedzīgas pašpaļāvības vai noziedzīgas nevērības. Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu **aiz noziedzīgas pašpaļāvības**, ja persona ir paredzējusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgo sekas iestāšanās iespēju, tomēr vieglprātīgi paļāvusies, ka tās varēs novērst. Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu **aiz noziedzīgas nevērības**, ja persona nav paredzējusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgo sekas iestāšanās iespēju, kaut gan pēc nodarījuma konkrētajiem apstākļiem tai vajadzēja un tā varēja minētās kaitīgās sekas paredzēt. **(1 punkts)**

Vainas konstatācija ir personas kriminālatbildības pamatā. Nodarījums nav krimināli sodāms, ja persona neparedzēja, tai nevajadzēja un tā nevarēja paredzēt savas darbības vai bezdarbības sekas iestāšanās iespēju. **(1 punkts)**

- 2. komponente

Noziedzīga nodarījuma komplicētā sastāvā var būt norāde uz divām darbībām, diviem apdraudējuma objektiem, divām kaitīgām sekām vai divām vainas formām. Uzdotais jautājums attiecas tikai uz nodarījumiem ar divām vainas formām. Šādu nodarījumu kvalifikācijai nepieciešams konstatēt abas vainas formas atbilstoši Krimināllikuma Sevišķās daļas normu, kas satur komplicēto nodarījumu sastāvu ar divām vainas formām aprakstus,

dispozīcijai. (1 punkts)

Krimināllikumā nav tieši reglamentēts, kā komplicētos sastāvos ar divām vainas formām ir nosakāma vienotā, kopīgā jeb vadošā vainas forma. Krimināltiesību teorijā par to viedokļi ir dažādi. Šobrīd vadošais viedoklis nosaka, ka visi salikta sastāva noziedzīgi nodarījumi atzīstami par izdarītiem ar nodomu, ja darbība, kas šīs sekas izraisījusi, vienmēr bijusi tīša. Tomēr ir krimināltiesību zinātnieki, kuri norāda uz nepieciešamību konstatēt ne vien attieksmi pret darbību, kas parasti ir tīša, bet arī attieksmi pret citiem juridiski nozīmīgiem apstākļiem, kas šo darbību padara par krimināli sodāmu. (2 punkti)

- 3. komponente

Atkarībā no gribas izpausmes nodoms ir **tiešs vai netiešs**. Atkarībā no tā, cik konkrēti vainīgais ir paredzējis kaitīgās sekas, pastāv **noteikts nodoms** vai **nenoteikts nodoms**. (1 punkts)

Tiešs nodoms : persona apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un to apzināti veikusi vai pieļāvusi vai arī apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un vēlējusies to iestāšanos. **Netiešs nodoms** : persona apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un, kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi to iestāšanos. **Tieši noteikts nodoms** – vainīgais precīzi paredz, kādas sekas var izraisīt viņa darbība vai bezdarbība, un cenšas sasniegt tieši šādu seku iestāšanos. **Nenoteikts nodoms** – vainīgais paredz, kādas sekas var iestāties no viņa darbības vai bezdarbības, bet viņa apziņā tās nav konkretizējušās (1 punkts)

NN klasifikācija ir atkarīga ne tikai no paredzētās sankcijas, bet arī no tā, vai NN ir izdarīts ar **nodomu** vai aiz **neuzmanības**. Ja NN formālajā sastāvā sekas nav ietvertas – pati prettiesiskās darbības vai bezdarbības apzināta izdarīšana vai neizdarīšana jau ir pabeigts nodarījums, tāpēc vainīgā attieksmi pret sekām nevērtē. Ja NN sastāvā sekas nav paredzētas, seku iestāšanās NN kvalifikāciju neietekmē, tomēr tām var būt nozīme soda noteikšanā, ievērojot to raksturu un kaitīguma pakāpi. Sekas var veidot atsevišķu NN sastāvu. Ja NN pamatsastāvs konstruēts kā formāls ar tīšu vainas formu, bet sekas dispozīcijā ir ietvertas kā kvalificējošs apstāklis un vainīgā attieksme pret tām izpaužas neuzmanības formā, viss NN jākvalificē kā izdarīts tīši. Gan NN vienkāršos, gan NN saliktos sastāvos atsevišķi jāvērtē personas psihiskās attieksmes pret nodarījumu intelektuālais un gribas moments. (1 punkts)

2. Kontrabandas krimināltiesiskais raksturojums.

- Kontrabandas objektīvā puse (3 punkti).
- Kriminālatbildība par kontrabandu lielā apmērā (3 punkti).
- Kriminālatbildība par kontrabandu organizētā grupā (3 punkti).

Viens papildu punkts var tikt piešķirts par papildu zināšanu demonstrēšanu jebkurā no komponentēm.

Sagaidāmā atbilde:

- 1. komponente

Kontrabanda ir muižošanai pakļauto preču vai citu vērtību ievēšana Latvijas Republikas muižas teritorijā vai izvešana no tās, kura var tikt izdarīta noteiktā veidā: apejot muižas kontroli vai noslēpjot tās no šādas kontroles, vai nedeklarējot, vai izmantojot viltotus muižas vai citus dokumentus, vai citādā nelikumīgā veidā. Ar Latvijas Republikas muižas teritoriju Krimināllikumā paredzēta panta izpratnē saprot visu Latvijas Republikas teritoriju. **(2 punkti)**

Lai personu sauktu pie kriminālatbildības, jākonstatē, ka kontrabanda izdarīta ievērojamā apmērā. Saskaņā ar likuma "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 23.1 panta pirmajā daļā noteikto kontrabanda ir izdarīta ievērojamā apmērā, ja kontrabandas priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Priekšmeta vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā. **(1 punkts)**

- 2. komponente

Kriminālatbildība par kontrabandu tiek pastiprināta, likumdevējam veidojot īpaši kvalificētu sastāvu, ja tā izdarīta lielā apmērā. **(1 punkts)**

Saskaņā ar likuma "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 20.pantu kontrabanda ir izdarīta lielā apmērā, ja kontrabandas priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu. Priekšmeta vērtība nosakāma atbilstoši tirgus cenām vai tām pielīdzinātām cenām nodarījuma izdarīšanas laikā. **(2 punkti)**

- 3. komponente

Kriminālatbildība par kontrabandu tiek pastiprināta, ja to ir izdarījusi organizēta grupa. Lai inkriminētu šo kvalificējošo pazīmi, jākonstatē:

- 1) visas kontrabandas pamatsastāva pazīmes,
- 2) organizētas grupas pazīmes.

Kriminālatbildība par kontrabandu organizētā grupā iestāsies, ja:

- 1) to būs izdarījušas vismaz trīs personas, **(1 punkts)**
- 2) šīs personas būs apvienojušās nolūkā izdarīt vienu vai vairākas kontrabandas, **(1 punkts)**
- 3) tās savā starpā saskaņā ar iepriekšēju vienošanos būs sadalījušas pienākumus. **(1 punkts)**

3. Aizstāvība kriminālprocesā.

- Personas, kurām ir tiesības uz aizstāvību (3 punkti).
- Aizstāvja uzaicināšanas procesuālā kārtība (3 punkti).

- Atteikšanās no aizstāvja procesuālā kārtība (3 punkti).

Viens papildu punkts var tikt piešķirts par papildu zināšanu demonstrēšanu jebkurā no komponentēm.

Sagaidāmā atbilde:

- 1. komponente

Tiesības uz aizstāvību ir:

1) personai, attiecībā uz kuru kriminālprocesā pilnvarotā amatpersona rakstveidā ir izteikusi pieņēmumu vai apgalvojumu, ka šī persona izdarījusi noziedzīgu nodarījumu; t.i., personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess, aizturētais, aizdomās turētais, apsūdzētais, notiesātais (**ja nosaukti vismaz trīs statusi - 1 punkts**);

2) juridiskai personai, ja ir procesa virzītāja izteikts pieņēmums, ka fiziskā persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu tieši šīs juridiskās personas interesēs, labā vai nepienācīgas pārraudzības vai kontroles rezultātā (**1 punkts**);

3) arī citām likumā noteiktām personām:

3.1.) pret kuru notiek process medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai;

3.2.) pret kuru kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējošiem pamatiem;

3.3.) pret kuru kriminālprocess izbeigts sakarā ar tādu apstākļu pastāvēšanu, kuri izslēdz kriminālatbildību, ja šī persona apstrīd pašu Krimināllikumā paredzēto rīcību;

3.4.) personai, kura izdarījusi darbību, kas atbilst Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmēm, bet savas mazgadības dēļ nav saucama pie kriminālatbildības. Šādai personai ir tādas pašas tiesības uz aizstāvību kā personai, pret kuru uzsākts kriminālprocess. (**ja norādīts kāds no šiem statusiem - 1punkts**)

- 2. komponente

Aizstāvi aicina 1) “visā procesā” vai 2) piedalīties atsevišķā procesuālā darbībā (**1 punkts**).

Vienošanos ar advokātu par aizstāvību slēdz pati persona vai tās interesēs citas personas. Procesā virzītāji neslēdz vienošanos par aizstāvību un nevar aicināt konkrētu advokātu par aizstāvi, bet nodrošina ieinteresēto personu ar nepieciešamo informāciju un dod tai iespēju izmantot sakaru līdzekļus aizstāvja uzaicināšanai (**1 punkts**).

Ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, vai cita persona tās interesēs nav noslēgusi vienošanos par aizstāvību, bet aizstāvja piedalīšanās ir obligāta vai persona vēlas aizstāvja piedalīšanos, procesā virzītājs paziņo attiecīgās tiesas darbības teritorijas zvērinātu advokātu vecākajam par nepieciešamību nodrošināt aizstāvja piedalīšanos kriminālprocesā (**1 punkts**).

- 3. komponente

Persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesīga atteikties no aizstāvja tikai pēc savas iniciatīvas (**1 punkts**).

Ja persona, kurai ir tiesības uz aizstāvību, bija izteikusi lūgumu par aizstāvja piedalīšanos, atteikšanās no aizstāvja var notikt vienīgi aizstāvja klātbūtnē (**1 punkts**).

No aizstāvja nevar atteikties atsevišķos obligātās aizstāvības gadījumos (**1 punkts**).

(zināšanai skat. Kriminālprocesa likuma 83.panta pirmajā daļā minētās personas)

Praktiskais uzdevums (kāzuss)

Nr.	Jautājums	Punkti	Vērtēšanas kritēriji
1.	Kā kvalificējami S.Bezpajumtnieka nodarījumi? Kā noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju ietekmē izmeklēšanā noskaidrotais, ka S.Bezpajumtnieks dzīvoklī ielauzies nevis zādzības nolūkā, bet lai pārnakšnotu?	2 punkti	<p><i>Krimināllikuma 143.p.1.d., jo nolūks bija tikai iekļūt, un 180.p.1.d. par datora zādzību.</i></p> <p>Students saņem 1 punktu par pareizi noteiktu kvalifikāciju pēc abiem Krimināllikuma pantiem.</p> <p>Students saņem vēl 1 punktu par pareizi izdarītu secinājumu, ka ielaušanās dzīvoklī bez nolūka izdarīt zādzību nosaka kvalifikāciju nevis pēc KL 175.p.3.d., bet gan pēc 143.p.1.d., atsevišķi kvalificējot datora zādzību pēc 180.p.1.d. kā zādzību bez iekļūšanas.</p>
2.	Vai kriminālprocesa apturēšanai bija pamats? Kurā likuma normā tas noteikts?	1 punkts	<p><i>Jā, bija, jo S.Bezpajumtnieka atrašanās vieta nebija zināma, bija pamats uzskatīt, ka viņš slēpjas, viņam piemēroja apcietinājumu un izsludināja meklēšanu. Kriminālprocesa likuma 378.p.1.d.2.pk.</i></p> <p>Students saņem 1 punktu tikai tad, ja ir norādījis gan pareizu likuma normu, gan secinājis, ka apturēšanai bija pamats.</p>

3.	Kādas procesuālās kļūdas pieļautas?	5 punkti	<p>a. <i>Veiktas procesuālas darbības citā valstī bez Eiropas izmeklēšanas rīkojuma. 2 punkti.</i> Students saņem 1 punktu, ja norāda, ka izmeklēšanas darbības Lietuvā veiktas, pārkāpjot starptautiskās sadarbības noteikumus. Students saņem vēl 1 punktu, ja izskaidro, ka, lai veiktu nepieciešamās izmeklēšanas darbības Lietuvā, policijai bija jāizmanto Eiropas izmeklēšanas rīkojums.</p> <p>b. <i>Netika pieaicināts aizstāvis. Tas ir obligāti, jo S.Bezpajumtnieks ir analfabēts. 1 punkts.</i> Students saņem 1 punktu par šo konstatēto kļūdu.</p> <p>c. <i>Pratināts kā aizturētais, lai gan bija atzīts par aizdomās turēto. 1 punkts.</i> Students saņem 1 punktu par šo konstatēto kļūdu.</p> <p>d. <i>Atradās apcietinājumā līdz ekspertīzei 27.05.2022., lai gan 180.p.1.d. ir mazāk smags noziegums, tāpēc apcietinājums pirmstiesas procesā 4 mēneši, no kuriem kā aizdomās turētais apcietinājumā var atrasties ne ilgāk par pusi no šī termiņa. 1 punkts.</i></p> <p>Students saņem 1 punktu par šo konstatēto kļūdu. Students 1 punktu saņem arī tad, ja detalizētāk nenorāda apcietinājuma termiņu tieši aizdomās turētā statusam.</p>
4.	Vai pēc 27.05.2022. S.Bezpajumtnieks vēl ir saucams pie kriminālatbildības? Ja jā, tad par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu? Atbildi pamatot.	2 punkti	<p><i>Jā, jo par Krimināllikuma 180.p.1.d.paredzēto noziedzīgo nodarījumu noilgums iestājas pēc 5 gadiem no tā izdarīšanas.</i></p> <p>2 punkti.</p> <p>Students saņem 1 punktu, ja norāda, ka S.Bezpajumtnieks vēl ir saucams pie kriminālatbildības, un ja norāda pareizu pamatojumu - par Krimināllikuma 180.p.1.d.paredzēto noziedzīgo nodarījumu noilgums iestājas pēc 5 gadiem no tā izdarīšanas.</p>

		<p>Students nesaņem punktu, ja būs atbildējis tikai ar “jā” vai “nē” bez pamatojuma vai ar nepareizu pamatojumu.</p> <p>Students saņem vēl 1 punktu, ja ir izskaidrojis, ka saskaņā ar Krimināllikuma 56.p.3.d. S.Bezpajumtnieks saucams pie kriminālatbildības arī par KL 143.p.1.d.paredzēto noziedzīgo nodarījumu, lai gan tas ir kriminālpārkāpums. Students šo 1 punktu saņem tad, ja ir atsaucies uz Krimināllikuma 56.p.3.d. vai arī ja ir pareizi pamatojis noilguma neiestāšanos arī par 143.p.1.d.paredzēto noziedzīgo nodarījumu, precīzi nenosaucot šo pantu.</p>
--	--	---